

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України
ДФ Сторожук ID 11741
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Сторожук Олександр Михайлович, 1992 року народження, громадянин України, освіта вища.

Олександр Михайлович Сторожук здобув повну вищу освіту у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна», де у 2015 році отримав ступінь бакалавра психології з відзнакою, а у 2017 році – ступінь магістра психології з відзнакою. У 2017 році вступив до аспірантури Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Постійно підвищує професійну кваліфікацію, проходить міжнародні та спеціалізовані навчальні програми у сфері нейропсихології, клінічної електроенцефалографії, сенсорної інтеграції та аудіотерапії Tomatis, про що отримав відповідні сертифікати та ліцензії консультанта методу. Є співзасновником Development Clinic – центру, що спеціалізується на функціональній діагностиці, психофізіологічній оцінці та комплексній корекції розвитку дітей із нейропсихологічними та мовленнєвими порушеннями. Продовжує наукову діяльність у галузі психології та психофізіології. Поновлений на навчання у аспірантурі 2025 році. Виконав акредитовану освітню програму 27657 «Психологія розвитку особистості у сучасному соціокультурному та освітньому просторі».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України № 67-ОСН від 29 грудня 2025 року у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	Карамушки Людмили Миколаївни – доктора психологічних наук, професора, дійсного члена НАПН України, академіка НАПН України, заступника директора з науково-організаційної роботи та міжнародних наукових зв'язків Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, завідувача лабораторії організаційної та соціальної психології,
Рецензентів	Купрєєвої Ольги Іллівни – доктора психологічних наук, доцента, провідного наукового співробітника лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Чиханцової Олени Анатоліївни – доктора психологічних наук, старшого дослідника, в.о. завідувача лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
Офіційних опонентів	Мушкевич Мирослави Іванівни – доктора психологічних наук, професора, професора кафедри психології та педагогіки факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Пілецької Любомири Сидорівни – доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри соціальної психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

на засіданні «12» березня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки **Сторожуку Олександр Михайловичу** на підставі публічного захисту дисертації «Захисні механізми батьківського ставлення до дітей з розладами аутистичного спектра», за спеціальністю 053 Психологія.

Дисертацію виконано в лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Науковий керівник – Сердюк Людмила Захарівна, доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дослідженні вперше було здійснено цілісне теоретико-емпіричне дослідження психологічних захистів батьківського ставлення до дітей з розладами аутистичного спектра як самостійного психологічного феномена, що формується в умовах хронічного сімейного стресу; виявлено особливості захисних механізмів розладами аутистичного спектра та зміст психологічних захистів батьківського ставлення до дітей, показано їхню роль у взаємодії з дитиною; емпірично встановлено типи батьківського ставлення до дітей з розладами аутистичного спектра залежно від домінуючих механізмів психологічного захисту та особливостей копінг-поведінки; визначено специфіку взаємозв'язків між психологічними захистами, копінг-стратегіями та характеристиками батьківського ставлення, що дозволило розкрити психологічні механізми адаптації батьків до ситуації виховання дитини з РАС; встановлено взаємозв'язок захисних механізмів з особистісними особливостями батьків, їх роль і значення в ставленні до дитини та особливостей її виховання; розроблено та науково обґрунтовано програму психологічної корекції, спрямовану на трансформацію дезадаптивних психологічних захистів батьків і формування більш конструктивного, приймаючого батьківського ставлення до дитини з РАС. Доповнено наукові уявлення про роль психологічних захистів у структурі батьківського ставлення, зокрема в контексті сімей, що виховують дітей з розладами аутистичного спектра; підходи до психологічного аналізу батьківського ставлення шляхом інтеграції психодинамічного, стресово-копінгового та системного підходів; критерії психологічної діагностики особливостей батьківського ставлення до дітей з РАС з урахуванням інтенсивності та спрямованості захисних механізмів. Також набули подальшого розвитку положення сімейної та клінічної психології щодо психологічних чинників адаптації батьків до виховання дитини з порушеннями психічного розвитку; уявлення про копінг-стратегії батьків дітей з РАС як чинник модифікації психологічних захистів і ресурсу оптимізації батьківсько-дитячих взаємин; концептуальні підходи до психологічного супроводу сімей, що виховують дітей з розладами аутистичного спектра, у напрямі підвищення психологічної компетентності та емоційної стійкості батьків.

Наукові результати дисертації висвітлено в 7 наукових працях, серед них: 3 статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, 3 статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 1 стаття в інших періодичних виданнях та збірниках матеріалів наукових конференцій (в т. ч. міжнародних).

Статті у наукових фахових виданнях України

(які входять до переліку МОН України)

1. Сторожук О.М. (2018). Теоретичний аналіз проблеми особливостей батьківського ставлення до дітей з розладами аутистичного спектра. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Том. VI, Психологія обдарованості, Вип. 14*, 403–412. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/49.pdf>
2. Сторожук О.М. Клініко-психологічні особливості дітей з розладами аутистичного спектра. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Том. IX, Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія, Вип. 12*, 550–556. URL: <http://apppsychology.org.ua/data/jrn/v9/i12/54.pdf>
3. Сторожук О.М. Особливості дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, що виховують дітей з розладами аутистичного спектра. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Том. V. Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія, Вип. 19*, 237-245. URL: <http://apppsychology.org.ua/data/jrn/v5/i19/22.pdf>
4. Сердюк Л.З., Сторожук О.М. (2025). Захисні стратегії батьківського ставлення до дітей з розладами аутистичного спектра. *Habitus. Вип. 73*, 358–364. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.73.63>
5. Сторожук О.М. (2025). Формування продуктивних копінг-стратегій поведінки батьків дітей з розладами аутистичного спектра. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи: збірник наукових праць, № 3 (68), Том 2*, 327–340. <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2025-68-3-2-327-340>
6. Сторожук, О. (2022). Особливості психологічних захистів батьків дітей з аутистичними розладами. *Психологічний часопис*, 8(5), 31–38. <https://doi.org/10.31108/1.2022.8.5.3>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

(Публікації в інших наукових виданнях та матеріалах науково-практичних конференцій)

7. Сторожук О. М. (2022). Концепції розуміння психологічних захистів батьків, які мають дітей з розладами аутистичного спектра. *The 10 th International scientific and practical conference "Innovations and prospects of world science"* (May 25-27, 2022) Perfect Publishing, Vancouver, Canada, 639-645. URL: <https://sci-conf.com.ua/x-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-innovations-and-prospects-of-world-science-25-27-maya-2022-goda-vankuver-kanada-arhiv/>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

Купрєєва Ольга Іллівна, доктор психологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, надала позитивну рецензію з зауваженнями:

1. Доцільно було б розширити характеристику вибірки за рахунок показників клінічної тяжкості розладу аутистичного спектра та наявності супутніх порушень, оскільки психологічний стан батьків може варіювати залежно від рівня вираженості симптомів та функціональних обмежень дитини.

2. До тренінгової програми були включені лише батьки з двома дезадаптивними типами ставлення. Доцільним могло б бути залучення до групи батьків з іншими типами ставлення з метою формування більш різноманітного групового середовища.

Чиханцова Олена Анатоліївна, доктор психологічних наук, старший дослідник, в.о. завідувача лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, надала позитивну рецензію з зауваженнями:

1. У першому розділі роботи, описуючи епідеміологію та клінічну картину РАС, автор посилається переважно на зарубіжні дані (CDC США). Доцільно було б додати актуальну статистику або аналіз стану допомоги дітям з РАС в Україні, що підсилює актуальність дослідження.

2. У підрозділі 2.3 другого розділу наведено опис значущих кореляцій. Для кращого сприйняття ці дані варто було б оформити у вигляді кореляційної плеяди або матриці безпосередньо в тексті.

3. У третьому розділі автор залучає до тренінгу 25 осіб із дезадаптивними типами ставлення. Для підвищення наукової достовірності результатів бажано було б зазначити, чи порівнювалися результати з контрольною групою батьків, які не проходили тренінг.

Мушкевич Мирослава Іванівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», надала позитивний відгук з зауваженнями:

1. Виявлений автором високий рівень заперечення у батьків потребує розробки більш деталізованих протоколів психологічного супроводу на етапі “первинного шоку”. На нашу думку, доцільно було б уточнити, які саме арт-терапевтичні або когнітивно-поведінкові техніки є найбільш ефективними для деактивації деструктивних захистів саме в контексті РАС» (с. 5 відгуку).

2. Дослідження було б більш ґрунтовним, якби висвітлювало питання взаємодії захисних механізмів усередині батьківської пари (діади), наприклад чи спрацьовує закон “компенсації”, коли один з батьків використовує раціоналізацію, а інший — витіснення, і як це впливає на цілісність сімейної системи.

3. Цінним для психологічної практики було б врахування соціального контексту, так як психологічні захисти часто підсилюються через відсутність зовнішньої соціальної підтримки (стигматизацію). Дослідження могло б більше враховувати вплив соціального середовища на внутрішньоособистісні конфлікти батьків.

Пілецька Любомира Сидорівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, надала позитивний відгук з зауваженнями:

1. У роботі доцільно чіткіше розмежувати поняття «батьківське ставлення», «батьківсько-дитяча взаємодія» та «батьківська позиція», які подекуди використовуються як взаємозамінні.
2. На нашу думку, переважання матерів у вибірці обмежує можливість узагальнення результатів щодо особливостей батьківського ставлення батьків-чоловіків.
3. В роботі зазначено широкий віковий діапазон дітей з РАС (3–16 років), який передбачає суттєві відмінності у розвитку та взаємодії, що могло б бути додатково проаналізовано.
4. Позитивно є розробка авторського опитувальника, яка потребує подальшої стандартизації та апробації на ширших вибірках для підтвердження психометричної валідності

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради, «Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування та прийнятого рішення разова спеціалізована вчена рада ДФ Сторожук ID 11741 присуджує Сторожуку Олександрю Михайловичу ступінь доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 053 Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка членів разової спеціалізованої вченої ради відсутня.

Голова разової спеціалізованої вченої ради ДФ Сторожук ID 11741

Людмила КАРАМУШКА

Підпис Голови разової спеціалізованої вченої ради Л.М. Карамушки ЗАСВІДЧУЮ

Вчений секретар інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Галина ГУМЕНЮК